



Sygn. akt II UK 30/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 sierpnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku M. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 sierpnia 2007 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 3 sierpnia 2006 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że wnioskodawczyni M. P. pracowała w Kancelarii Radcy Prawnego L. K. od dnia 1 stycznia 1995 r. do dnia 5 stycznia 2003 r. i w trakcie tego zatrudnienia – w okresie od dnia 8 lipca 2002 r. do dnia 5 stycznia 2003 r. – przebywała na urlopie macierzyńskim, w czasie którego prowadziła działalność gospodarczą. W tych okolicznościach faktycznych Sąd pierwszej instancji stwierdził, że z mocy art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74) podlegała obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia tej działalności. Wyrokiem z dnia 30 września 2004 r. oddalił więc odwołanie M. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 lipca 2003 r. i dnia 24 listopada 2003 r.

Wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2006 r. Sąd Apelacyjny, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uwzględniając apelację ubezpieczonej, zmienił zaskarżony wyrok i stwierdził, że w czasie korzystania z urlopu macierzyńskiego nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. Powołując się na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 128/04 (OSNP 2005, nr 15, poz. 233), Sąd drugiej instancji stwierdził, że osoba przebywająca na urlopie macierzyńskim i pobierająca zasiłek macierzyński nie traci „waloru pracownika”. Powiązanie tego faktu z wyrażoną w art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zasadą przymusu ubezpieczeń z jednego tytułu z prymatem ubezpieczenia pracowniczego doprowadziło ten Sąd do wniosku o braku przesłanek do objęcia skarżącej ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Skarga kasacyjna organu rentowego, z wnioskiem o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania lub orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji ubezpieczonej, została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 1 oraz art. 9 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Skarżący twierdził, że pobieranie zasiłku

macierzyńskiego w czasie pozostawania w stosunku pracy przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej nie wyłącza obowiązku ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułu prowadzenia działalności. Choć przyznał, że pogląd ten nie jest zgodny ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, do którego odwołał się Sąd pierwszej instancji, to pokrywa się ze stanowiskiem zajęтым przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 19 marca 2003 r., II UK 157/02 (OSNP 2004 nr 1, poz. 9) oraz z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 280/04 (OSNP 2006 nr 3-4, poz. 61), a następnie w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 maja 2006 r., III UZP 2/06 (OSNP 2007 nr 1-2, poz. 20). Ta niejednolitość wykładni przepisów ujętych w podstawie skargi uzasadniała także – zdaniem skarżącego – przyjęcie do rozpoznania skargi, w której organ rentowy, przyznając istnienie zasady przymusu ubezpieczeń tylko z jednego tytułu, z pierwszeństwem ubezpieczenia pracowniczego, podkreślił, że w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego pracownicy nie mają obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne, więc nie są objęci ubezpieczeniem z tytułu pracy.

W odpowiedzi na skargę ubezpieczona, wnosząc o jej oddalenie, podniosła zarzut dyskryminacji pracownic wychowujących dzieci, lecz aktywnych i przedsiębiorczych, czyli takich, które w czasie pobierania zasiłku macierzyńskiego uzyskują dochody z tytułu prowadzenia działalności, wobec matek nieprzejawiających aktywności zawodowej, za które składki ubezpieczeniowe pokrywa Państwo. W związku z tym postulowała ponowne rozważenie spornego problemu, podnosząc, że uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, o której mowa w skardze kasacyjnej, podjęta została „wbrew polityce społecznej Państwa i wbrew zasadom sprawiedliwości społecznej”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Przedstawione w skardze kasacyjnej zagadnienie było przedmiotem niejednorodnych rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Wyrażano w nich pogląd, że korzystanie z urlopu macierzyńskiego jest odrębnym od pracowniczego tytułem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, opisanym w art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia

19 marca 2003 r., II UK 157/02, OSNP 2004 nr 1, poz. 9 i z dnia 14 czerwca 2005 r., II UK 280/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 117), jak też twierdzono, iż tytułem ubezpieczenia w czasie korzystania z takiego urlopu jest stosunek pracy opisany w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej (jak w wyrokach z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 128/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 233 oraz z dnia 20 października 2005 r., I UK 63/05, dotychczas niepublikowanym).

Wahania judykatury w tej kwestii zostały usunięte w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2006 r., III UZP 2/06 (OSNP 2007 nr 1-2, poz. 20), w której przyjęto, że korzystanie z urlopu macierzyńskiego jest odrębnym od pracowniczego tytułem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, mimo że osoby przebywające na urloпах macierzyńskim pozostają pracownikami.

Stanowisko ujęte w uchwale jest podzielane przez skład sądzący w sprawie, gdyż wprawdzie osoby przebywające na urloпах macierzyńskich pozostają pracownikami, to jednak urlopy te stanowią obligatoryjne dla pracodawcy okresy zwolnienia pracowników z obowiązku świadczenia pracy. W związku z nieświadczeniem pracy na rzecz pracodawcy pracownicy nie zachowują prawa do wynagrodzenia, więc ani oni, ani pracodawcy nie mają tytułu do ponoszenia kosztów składek ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. W tym czasie – nieopłacenia składek na ubezpieczenie z tytułu pracy – ochrona ubezpieczeniowa ustaje i nie można mówić o realizacji obowiązku ubezpieczenia z tytułu pracowniczego, co potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 listopada 1998 r., II UKN 329/98 (OSNP 2000 nr 1, poz. 39).

Co więcej, tytuł ubezpieczenia pracowniczego upada w sytuacji, gdy ryzyko ubezpieczenia (jako utrata możliwości zarobkowania) już zaistniało i w której ubezpieczenie realizuje się przez rekompensowanie wynagrodzenia świadczeniami z ubezpieczenia społecznego. Okres pobierania zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego trwający od dnia spełnienia warunków, o których mowa w art. 9 ust. 6, do dnia zaprzestania spełniania tych warunków zostaje wyłączony z okresu ubezpieczenia trwającego od nawiązania do ustania stosunku pracy (art. 13 ust.1 ustawy). Nie ma więc znaczenia, że stosunek pracy jest kontynuowany (trwa nieprzerwanie) i że pracownik zachowuje swój status, gdyż okres przerwy w pracy na czas opieki nad dzieckiem, związany z

korzystaniem ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego, objęty jest innym, odrębnym od pracowniczego tytułem ubezpieczenia przewidzianym w art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy. W ramach ubezpieczenia z tego tytułu składkę finansuje budżet państwa za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 16 ust 8 ustawy systemowej).

Ubezpieczenie to jest alternatywne do ustalonego prawa do emerytury lub renty, a także innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych (art. 9 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W związku z tym ubezpieczenie na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy wyklucza prowadzenie działalności gospodarczej, powodujące obowiązek ubezpieczenia (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), co oznacza, że osoba przebywająca na urlopie macierzyńskim, która jednocześnie prowadzi działalność gospodarczą, podlega obowiązkowi ubezpieczenia z tytułu prowadzenia takiej działalności.

Idąca w tym kierunku wykładnia art. 6 ust. 1 pkt 1, 5 i 19 oraz 9 ust. 1 i 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie omija poruszonego w odpowiedzi na skargę aspektu „równościowego” lub „niedyskryminacyjnego” pracowników korzystających z urlopów macierzyńskich i wychowawczych, gdyż pracowników opiekujących się dziećmi i tych, którzy obok tej opieki lub poza nią wykonują działalność gospodarczą nie łączą te same cechy relewantne. Nie da się więc wywieść zakazu wprowadzenia zróżnicowanych systemów ubezpieczenia dla tych różnych podmiotów ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2002 r., II UKN 58/01 (OSNP 2003 nr 21, poz. 523).

Biorąc to pod uwagę, należało orzec jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c).